www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

urdukutabkhanapk.blogspot

Punjabi Handwritten Notes

The CSS Books

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

پنجابی نوٹس

کلاسیکی شاعری

حضرت بابا فرید الدین گنج شکرؒ

1- بابا فرید الدین گنج شکر دا اصل ناں = مسعود سی
2- لقب = فرید الدین
3- والد دا ناں = جمال الدین شعیب سلیمان
4- سال جنم دا ورھا = 1188ء
5- شہر = ملتان تے قصبہ کوٹھوال
6- بابا فرید ہوراں دی پیڑھی کیں نال ملدی اے = حضرت عمرؓ نال
7- والدہ دا ناں = محترمہ قدسیہ بی بی
8- ویاہ تے بیویاں دے ناں = 3 ویاہ
9- وصال = 1280ء وچ
10- اولاد = 5 پتر 3 دھیاں
11- پہلے خلیفہ دا ناں = فرید الدین

بابا فریدؒ دی حیاتی

1- حسب نسب
2- تعلیم تے تصوف
3- عادتاں تے خصلتاں
4- گنج شکر ہون بارے روایتاں
5- تبلیغ دا کم
6- ویاہ تے اولاد
7- فریدین
8- تصوف دیاں کتاباں

بابا ہوراں دیاں تن کتاباں نیں

1- راحت القلوب
2- اسرار الاولیاء
3- فوائد السالکین

کلام دیاں خصوصیات

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

(2)

(1) سادگی:

(2) استقامت، قناعت پسندی:

ترکھی سکی کھائیے تے ٹھنڈا پانی پی
فرید اوہدی چوپڑی نہ ترسائیں جے

(3) تکبر تے غرور:

فرید ایں نوں مار کے بنج گرنگی کر کے کٹ
سبھ خزانے رب دے جو بھاوے سو ٹٹ

(4) اعراض دنیاوی:

ے ویکھ فرید جو تیا داڑھی ہوئی بنوڑ
اگا نیڑے آگیا پچھا رہیا دور

(5) آخرت دی فکر:

ے کوک فرید کوک توں جیویں ہووے کوک جواب
جب لگ ٹانڈا نہ گرے تب لگ کوک پکار

(Hazelt) = Feelings of immorality in youth

(6) معراج موذن نماز

اٹھ فریدا وضو ساز صبح نماز گزار
جو سر سائیں نہ نویں سو کپے آنہار

اقیموا الصلوٰۃ وآتوالزکوٰۃ

وہ نماز قائم کرو تے زکوٰۃ دیو ہا

(7) اخلاق:

فرید جے توں عقل لطیف پلیں کاے لکھ نہ لیکھ
آپنڑے گریوان میں سر نیواں کر ویکھ

(8) دنیا دی بے ثباتی:

ے فرید اکوٹھے جنڈ پیا ماڑہاں، اینو نہ لدے چیت
مٹی پئی اتولیں ے کوئی نہ ہو سی مت

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

(9) عبرت دا درس:

فریدا کوٹے مذہب ماڑیاں اوسا ربندے بھی گئے
کوڑا سودا کر گئے گویں آ ہتے

(10) موت نوں یاد رکھنا:

فریدا میں جانیا دکھ مجھ کوں سکھی سبھ جگ
کوٹے چڑھ کے ویکھیا گھر گھر ایہو اگ

(11) محبوب نال چاہت دا اظہار

گاگا سب تن کھائیو چن چن کھائیو ماس
دو نیناں مت کھائیو پیا ملن دی آس

(12) محبوب دے رنگ وچ رنگیوا

فریدا رتی رت نہ نکلے ہے تن جیڑے کوئے
جو تن رتے رب ہتوں تن من رت نہ ہوئے

(13) رب دی یاد:

در جوانی توبہ کردن سیوہ پیغمبری
وقت پیری گرگ ظالم شیوہ ظالیم بیلہ

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

شاہ حسین

کہے حسین فقر سائیں دا

(4)

1- آپ دا اصل ناں = حسین
2- والد دا ناں = شیخ عثمان سہی
3- شاہ حسین نے وڈھلی تعلیم کس کولوں حاصل کیتی۔ = مولوی ابوبکر کولوں
4- شاہ حسین دی روحانی تربیت کس نے کیتی۔ = داناں بہلول دریائی
5- ذات = کلہوڑے راجپوت

تعارف: شاہ حسین بارے محمد پیر "حقیقت الفقرا" وچ لکھدا اے۔ شاہ حسین ہوراں 943ھ وچ جنم لیا تے اوہناں دے وڈے ویڑے منیر وٹو شاہ تغلق دے ویلے مسلمان ہوئے سن۔ اوہ ذات دے کلہوڑے راجپوت سن۔ اگر کسی بابا گنج شکرؒ نوں پنجابی شاعری دا "Chaucer" کہندے نیں تے فیر شاہ حسین ہوراں نوں پنجابی زبان دا "Spenser" کہنا اوناں نال اک بوت وڈی زیادتی ہوؤں گی۔ شاہ حسین ہی نہیں جنہاں پنجابی زبان دا دوسرا وڈا شاعر ہوون اعزاز حاصل اے۔ جس طرح انگریزی ادب وچ "Spenser" نے "Chaucer" زبان نوں ترقی دیاں منزلاں طے کراے ملروج تک پہنچایا اسی طرح پنجابی زبان چ شاہ حسین نے بابا فرید گنج شکرؒ دتی ہوئی زبان نوں اگے ودایا حالانکہ دوناں شاعراں وچ کوئی ورگ دہگ 300 سال دا فرق اے۔

آپ ہوراں شاعری وی کیتی۔ کافیاں لکھیاں۔ آپ نوں ہی شرف حاصل اے کہ سب توں ٹلوک یا دوھڑے لکھے۔ کافیاں وی سب توں پہلاں آپ ہوراں ہی سی۔ آپ ہوراں اپنے قلبی واردات، فلسفہ و خیالات دا اظہار شاعری راہ کیتا۔

کتابیاں: ① سکینۃ الاولیاء۔ دارالشکوہ نے لکھی۔
② حقیقت الفقراء فارسی زبان۔ پیر محمد نے لکھی۔ اے حالے موجود ہیں
③ تاریخ ادبیاء پنجاب۔ غلام سرور
④ تحقیقات چشتی۔ نور احمد

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

کلام دیاں خوبیاں تے خصوصیات

(1) **وحدت الوجود:** اللہ تعالیٰ فرماتے ہیں کہ
"میں تمہاری شہ رگ سے بھی نزدیک تر قریب ہوں"

حدیث میں ہے کہ "جس نے اپنے نفس کو پہچان لیا اس نے اللہ کو پہچان لیا"

علامہ اقبال کہتے ہیں کہ: "اپنے من میں ڈوب کر پا جا سراغ زندگی
اگر میرا نہیں بنتا تو نہ بن اپنا تو بن"

اللہ تعالیٰ انسان دے اندر رہندے اے تے اس نوں تلاش کرنا ہی انسان دی زندگی دا مقصد اے۔

پیر فضل محمد ارائی | "میں ٹبر پا جنگل بیلے نوں او جبل وریلوں نیڑے سہی
کیہے پانے وا اے پایاں من کیہو جھیڑیاں وسیاں کیہہ دساں"

حسین بن منصور حلاج اوس مقام تے پہنچ چکے سن جتھے اللہ اک ہو چکے سن۔ اناں نے اک کتاب لکھی عربی زبان وچ "کتاب الطواسین" کہ انسان خدا دے اندر سما سکدا اے۔ حضرت موسیٰ علیہ السلام حضور آکرم ﷺ کو قرآن ناطق اپنے لئی تحفہ دے دتی۔

نظریہ انا الحق

"میں تاں میرے حال دا محرم توں
اندر توں میں باہر توں چل روم روم وچ توں
توں ہے تانا توں ہے بانا۔ میں نا ہیں سب توں
کہے حسین فقیر سائیں دا میرا سب کجھ توں"

حسین فقیر کہندے نیں:

"ماہی ماہی کوک دی میں آپی رانجھن ہوئی
سدیوں نیں مینوں دھیدو رانجھا نیڑ نہ آکھو کوئی"

(2) رب نال عشق:

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

علامہ اقبال: "بے خطر کود پڑا آتش نمرود میں عشق
عقل ہے محوِ تماشہ لبِ بام ابھی"

میر تقی میر ہوراں اپنے بیٹے نوں نصحت کیتی کہ بیٹا جے توں آخرت تے دنیا وچ کامیابی حاصل کرنا چاہندا ہے تے عشق حقیقی اختیار کر۔ شاہ حسین دیاں بہت ساریاں کافیاں عشق والے کم دیاں نیں۔

1- عشق سوویں تے عشق کمانویں
2- راہ عشق سوئی دانگ
3- دھاگہ ہوویں ناں جاویں
4- باہر پاک وسند آلودہ
5- کیانوں شیخ کہاویں
6- شاہ حسین جے فارغ تھیویں

ے فرید براں "یہ عشق نہیں آساں غالب
اک آگ کا دریا ہے اور ڈوب کر جانا ہے"

ے شاہ حسین "جنگل بیلے پھراں ڈھنڈ ڈھنڈ بی اجے نہ پایوں لال
کہے حسین فقیر نمانا شوہ ملے تاں تھیواں لال"

3 موت نوں یاد رکھنا:

شاہ حسین ہوراں کافیاں وچ موت نوں یاد رکھن دا سبق دیندا تے فرمایا کہ موت نوں یاد رکھن انسان نوں ساریاں برائیاں توں بچیندا اے۔

ے (1) "آخر دم بجھ وے اڑیا
ساری عمر گنوائی اینویں
باقی رہیا نہ کجھ وے اڑیا"

(2) "دنیا توں مر جانا
جو کجھ کیتا برا بھلا دو
کیتا اپنا پانا
آدمیوں پھر مردہ کیتا
فتر پیاریاں تہاڑ چلا بتا"

ے انسان اپنی موت نوں بھلا جاندا اے جدوں اوں جوانی وچ ہوندا اے لیکن بڑھاپے وچ اس نوں موت یاد آیندی اے تے اوہ حصلہ اختیار کر لیندا اے۔

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

"در جوانی توبہ کردن شیوۂ پیغمبری
وقتِ پیری گرگ ظالم می شود پرہیزگار"

(4) علامت نگاری: شاہ حسین نے انگلینڈی زبان کوں سمبل استعمال کیتے ہن۔ چونکہ آپ پنجاب توں تعلق رکدے سن اس لیے اپنی ثقافت تے تہذیب کوں علامتاں بنیاں اور انہاں نوں شاعری وچ استعمال کیتا۔ انگلینڈی زبان دے اک وڈے انداز دا شاعر W.B. yeats اس وانگ شاعری وچ علامتاں دے استعمال کیتے اور اس دے استعمال نوں درجہ کمال تک پہنچایا۔

"She is all states
and all priences eyes
Nothing else is
Priences do but play us compare
to this
All honours regain and wealth
Thou lon are half as happy as we
Till that the words contrated thus."

اپنے طراں شاہ حسین نے وی اپنی شاعری وچ علامتاں نوں استعمال کیتا۔ جنڈ، چراغ، مچھلی، داج، کانا اور ہاتھی وغیرہ۔

"چراغ میرا رنگڑا رنگ میرا لال
جے وڈ چرخہ تے وداپنے
ہیں کہیہ گیا باراں بنے"

(5) موسیقی نال پیار:

شاہ حسین ہوراں موسیقی دے علم بارے لکھیا تے اپنیاں کافیاں بارے لکھیا کہ اپنیاں نوں اس راگ وچ گایا جائے۔ راگ مالکوس، راگ بسنت بہار، راگ کیدارا، کانہڑا وغیرہ شامل ہن۔

راگ کیدارا:

"کے نی میں کینوں آکھاں درد وچھوڑے دا حال نی
دھوں دھکیے میرے مرشد والا جاں میں ولدی ناں لال
دکھاں دی روٹی تے سولاں دا سالن، آہیں دا بالن بال"

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

(6) **وچھوڑے دا دکھ:** شاہ حسین نوں اپنے مرشد نال بڑا پیار اسی تے اوہ دے وچھوڑے دا دکھ برداشت نہیں کر سکدا سی. شاعر اپنے محبوب دی جدائی دی اگ وچ سڑدا رہیا اے.

"نی سیو دینوں ڈھول ملے تاں جاپے
ہر ہوں بلدے گلی تن اندر میں آپے ہوئی آپے"

"پیارے بن ساڈیں ہوریاں وڈیاں
ساڈا بھوگی میں جوگیانی کملی کر کر سڈیاں"

موضن خان موضن اس مل نوں بیان کردے نیں

"تم میرے پاس ہوتے ہو گویا
جب کوئی دوسرا نہیں ہوتا"

(7) **زنانی دا روپ:** شاعراں دا خیال اے کہ زنانی مرد دی نسبت بوا احساس ہوندی اوس جذبات بڑا وتے قابو نہیں ہوندا. ایس لئی شاہ حسین ہوراں اپنے خیالات دے موثر اظہار واسطے زنانی دا روپ اختیار کیتا.

(8) **عاجزی تے انکساری**

"میرے صاحبا میں تیری ہو چکی آں
جنوں نہ وسارے دینوں میں ہر گلوں ولکی آں
کہے حسین فقیر سائیں دا، در تیرے دی کتی آں"

(9) **دنیاوی بے ثباتی**

(10) **حق دا ذکر**

(11) **مرشد دی لوڑ**

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

سلطان باہو

حیاتی: حضرت سلطان باہو 1629ء نوں شورکوٹ ضلع جھنگ وچ پیدا ایئے اوہناں دی والد دا نال بازید محمد سی۔ تے اوہناں دا سلسلہ نسب حضرت علیؓ نال جا ملدا اے۔ سلطان باہو دے والد بازید محمد مغل بادشاہ شاہجہان دے مذہب دا سن۔ شاہ جہاں نے اوہناں نوں شورکوٹ دے نیڑے اک پنڈ قمبرگاں دی جاگیر عطا کیتی سی۔ سلطان باہو نے پہلاں بغداد شریف دے اک بزرگ حبیب اللہ قادری دی بیعت کیتی۔ جوانی وچ سلطان باہو کاشتکاری کردے سن۔ جدوں فصل پک جاندی تاں کھان جوگی فصل گھر رکھ کے باقی غریباں نوں ونڈ دیندے سن۔ حضرت اعظم دستگیر نال اوہناں نوں خاص عقیدت سی۔ اوہناں 1697ء وچ انتقال فرمایا۔

سی حرفی سلطان باہو

(1) حضرت سلطان باہو پیدائش = 1629 تا 1697ء ~~1697~~
(2) جائے پیدائش = ضلع جھنگ پنڈ (اعوان)
(3) وصال دی عمر تے دفن دی جگہ = 63 سال گڑھ مہاراجہ
(4) سلطان باہو دے والد دا نال = حضرت بازید محمد
(5) لکھاں دی تعداد (نظم تے نثر وچ) = 140 کتابیں
(6) کس دے ہاتھ تے بیعت کیتی = حضرت حبیب اللہ قادری
(7) چند کتابیں
(1) شمس العارفین
(2) اسرار قادری
(3) قرب دیدار
(4) ابیاتِ باہو

باہو سلطان دی شاعری

(1) عشق حقیقی دے بارے وچار:

"جگ وچ آ کر ادھر اُدھر دیکھا
تو ہی آیا نظر جدھر دیکھا"

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

عشق جنہاں دے ہڈی رچیا اوہ ہجر جہاں جیوندے ہو
لوں لوں دے وچ ہوکا زباناں اوہ کردے منگی ہاتے ہو

(2) مرشد دا ذکر:

الف اللہ چنبے دی بوٹی مرشد من وچ لائی ہو
نفی اثبات دا پانی ملیا ہر رگے ہر جائی ہو
اندر بوٹی مشک مچایا جاں پھلن تے آئی ہو
جیوے مرشد کامل باہو جیں ایہہ بوٹی لائی ہو

ایہہ ملیاں بجھے پیڑ نہ جاوے وچ نوں بیر کیہہ دھرنا ہو
مرشد ملیاں ہور شاد نہ من نوں اور مرشد ہیہہ کرنا ہو
جس مہاڑی کولوں ہدایت نہ ملے اوہ یاری کیہہ پھڑنا ہو
جے سر دیناں حق حاصل ہووے باہو اس موقوں کی ڈرنا ہو

(3) فکر آخرت:

ہن دے کر روس ہو ای تینوں دنا کسی دلاسہ ہو
عمر بندے دی لوں وچانی جیوں پانی وچ بتاسہ ہو
موڑی سامی سٹ گھتین بلدے نہ مسکین پاسہ ہو

(4) علم تے عمل:

علمے باجھ جو کرے فقری کافر مرے دیوانہ ہو
سے درہیاں وی عبادت رہے اللہ کنوں بیگانہ ہو

(5) وحدت الوجود:

اندر ہو تے باہر ہو ایہہ دم ہو دے نال جلیندا ہو
ہو دا داغ محبت والا ہر دم پیا شہیندا ہو
جتھے ہو کمرے روشنائی چھوڑ اندھیرا وسدا ہو
باہو قربان تنہاں توں باہو جیڑا ہو توں ملیج کریندا ہو

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

(6) دنیا توں بیزاری:

وو ادھی لعنت دنیا تائیں اتے ساری دنیا داراں ہو
جیہڑا صاحب دے خریچ نہ کیتی لین غضب دیاں ماراں ہو
پیووال کولوں چیر کہاوے کچھ دنیا مکاراں ہو
جنہاں ترک دنیا دی کیتی باہو سہن باغ بہاراں ہو ۶۶

(7) سوز و گداز:

وو سوز کنوں تن مٹڑیا ساڑا ہڈیں تھوں دکھاں ڈیرے لائے ہو
کجل روگ کو کیندی ڑاں ہتاں مولا ملنہ وسائے ہو
بول نیہا ئرت ساون آئی نال وشن دن اجنائے ہو
ثابت صدق تے قدم اگوہاں باہو رب سکدیاں دوست ملائے ہو ۶۶

(8) مرشد دا ادب:

وو جیہڑا کوئی مرشد نہیں اوہدا مرشد سلطان اے
جیہڑا کوئی مرشد نہیں اوہدا کوئی دین نہیں ۶۶

(9) کلمے دا ورد:

وو کلمے نال ہیں نہائی دھوتی کلمے نال بیاہی ہو
کلمے میرا پڑھیا جنازہ کلمے گور سپاہی ہو ۶۶

(10) عشق دی بازی دا صد:

(11) عشق قربانی:

(12) عشق دی نماز

(13) عشق لئی ثابت قدمی:

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

حضرت میاں محمد بخش رحمۃ اللہ علیہ ۔ عارف کھڑی

تعارف حیاتی دا:

میاں محمد بخش پنجابی زبان دے مان شاعر نیں۔ اوہناں دی کتاب سیف الملوک بہ وادث شاہ وانگوں پنجابی دی انتاں دے حساب نال پڑھی جان والی کتاب اے۔

1-	میاں محمد بخش پیدائش	= 1830ء کھڑی شریف آزاد کشمیر
2-	والد دا ناں	= شمس الدین قادری
3-	وڈھلی تعلیم	= اباجے کولوں
4-	ظاہری تے باطنی علم حاصل کیتا	= حافظ محمد علی تے حافظ ناصر علی
5-	شمس الدین دی وفات توں بعد کون گدی نشین بنایا	= میاں بہاول بخش
6-	بیعت کس دے ہتھ کیتی	= غلام محمد کھڑی شریف
7-	انتقال	= 1907ء کھڑی شریف
8-		

مکتاں:

ہن تیکر دی تحقیق دے مطابق 17 کتاباں لکھیاں سن۔

(1)	جنگناں وچوں سوہنی چنوال	(8)	سیف الملوک
(2)	تحفہ ہیراں	(7)	قصہ شاہ منصور
(3)	قصہ شیخ صفیان	(8)	ضرار صاحبان
(4)	نیرنگ عشق	(9)	تحفہ رسولیہ
(5)	شیریں فرہاد	(10)	ہدایت المسلمین
(11)	سی حرفی	(12)	باراں ماہ

(1) حمد باری تعالیٰ:

"اول حمد ثنا الٰہی جو خالق ہر ہر دا
اس دا نام چتارن والا ہر میدان نہ ہردا
مالی دا کم پانی دینا بھر بھر مشکاں پاوے
مالک دا کم پھل پھل لاونا لاوے یا نہ لاوے۔"

(2) نعت:

"واہ کریم اُمت دا والی، ملیا شفاعت کردا
جبرائیل جیہے جس دا چاکر، بنیاں دا سردار دا
اوہ محبوب حبیب ربانا، حامی روز حشر دا
آپ یتیم پنھیاں تائیں ہتھ سر تے پر دھردا"

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

(3) حضرت غوث الاعظم نال محبت:

"آہ وا میراں شاہ شہاں دا میدہ وہیں جہانیں
غوث الاعظم پیر پیراں دا ہے محبوب ربانی
سن فریاد پیراں دے پیرا دھکا دیئیں نہ مینوں
بیکساں دا والی توہیں، شرم دتی رب نینوں"

(4) اخلاقی تربیت:

"نیچاں دی اشنائی کولوں فیض کسے نہ پایا
کھجھر تے انگور چڑھایا ہر گچھا نرکھایا"
پان لگے ہور ٹہاں تے انگورے نہیں

"ہونے ہوئے صبر نے کھڑیئے جے تدھ ہتھ وڈیا صبر دا
شاہ حسین بن شام محمد گھر جاندی نے ڈیرا"

(5) عاجزی تے انکساری:

"میں پاپی شرمندہ جھوٹا صبر نا نال گناہواں
بکو آس تساڈے در دی نہ کوئی ہور پناہواں"

(6) عشق:

"جنہاں عشق خرید نہ کیتا اوہیں آ بلگتے
عشقے باہجھ محمد بخشا کیا آدم کیا کتے"

(7) شعور شاعری:

"سکرے سوال فقیر محمد پڑھنے والے تائیں
رونق تکڑیں نہ شعر میرے دی نال ادا سنائیں"

(8) تشبیہاں تے استعارے:

"سینے اُتے زلف پریشاں ناگنیاں جیوں ڈنگدی
ہار سنگار نہ بھاوے کوئی خوشی نہ رہوس انگ دی"

(9) رمز نگاری Symbolism

"ہر ہیتے وچ رمز فقیری بے تدھ سبھ اندر دی
گل سنا محمد بخشا عاشق نے دلبر دی"

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

(10) **مرشد:** "فرد بھلیا مرشد شاہ غلام محمد
اہل شریعت اہل طریقت ڈانگ امام محمد"

(11) **پیر: بیدا شاہ غازی قلندر نال محبت:**

"پیر میرا اوہ دھڑی والا بیدا شاہ قلندر
ہر مشکل وچ مدد کردا دوہاں جہانا اندر"

(12) **تصوف:** "جہناں عشق قبول نہ کیتا اوہ کیہ آدمی کہلائے
عشق باہجھ محمد بخشا کیا آدم کہلائے"

(13) **منظر نگاری:** منظر نگاری وچ جنگ دا منظر، باغ، محل، جزیرے، سمندر، پہاڑ، قلعے، محلات تے کھیتاں دے منظر پیش کردے نیں۔

X

بابا بلھے شاہ دا صوفیانہ لب و لہجہ
۱۶۸۰ء تا ۱۷۵۳ء

تعارف:

(1) حضرت بلھے شاہ = ۱۶۸۰ء وچ اچ گیلانیاں (بہاولپور)
(2) والد دا ناں = سخی محمد درویش
(3) روزگار دی تلاش وچ پہلاں ملتان فیر اوچ شریف = توں ملکوال آئے
(4) ضلع لاہور = اک پنڈ پاکپتن وچ رہن لگ پئے۔
(5) عڑھی نعیم = والد کولوں حاصل کیتی۔
(6) عربی، فارسی تے ہندی سیکھی = مشہور عالم مخدوم غلام مرتضیٰ قصوری
(7) مرید = شاہ عنایت قادری
(8) انتقال = ۱۱۷۱ھ مطابق ۱۷۵۳ء

بلھے شاہ دے کلام دیاں خوبیاں

(1) **تصوف:** "رانجھا رانجھا کردی نی میں آپے رانجھا ہوئی
سدو نی مینوں دھیدو رانجھا ہیر نہ آکھو کوئی"

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

(2) وحدت الوجود:

اپنے تصور محی الدین ابن عربی اپنی کتاب "فصوص الحکم" وچ پیش کیتا اے۔ انگریزی زبان دا شاعر Wordsworth انہوں Pathetic Pantheism وچ اللہ تعالیٰ دی ہر ذات اور کائنات دی ہر شے چوں جھلک دکھائی اے۔

"ڈھولا آدمی بن آیا
(ہرن) آپے آہو آپے چیتا
آپے صارن دہایا۔ ڈھولا آدمی بن آیا
آپے صاحب آپے ہردا (غلام)
آپے محل مکھایا
ڈھولا آدمی بن آیا"

(3) مرشد دا ذکر:

"شاہ عنایت سائیں میرے
ماپے چھوڑ لگی تڑ تیرے
لائیاں وچ بچ جاون
دھڑے آوڑے میرے
تیں تیرے قربان"

(4) آخرت دی فکر:

"اک روز جہانوں جانا اے — جا قبرے وچ سمانا اے
تیرا گوشت کیڑیاں کھانا اے — رکو چیتا مرگ وسار نہیں
اٹھ جاگ گھوڑا کے مار نہیں — ایہہ سون تیرے درکار نہیں

(5) شریعت توں طریقت وال سفر:

"اب ہم گم ہو رہے ہیں پر ہم نگر کے شہد
بلھا شاہ دو ہیں جہاں کوئی نہ دسدا خیر"
شوہ

(6) نڈھڑی یا بیباکی:

"تیرے عشق نچایا کر تھیا تھیا"

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

بلھے شاہ نڈر اور بے باکی

"وے منہ آئی بات نہ رہندی آئے
جھوٹ آکھاں تے کجھ بچدا اے
جی دوہاں گلاں توں بچدا اے
نچ نچ کے جیجا کہندی اے
منہ آئی بات نہ رہندی اے"

(7) آل دوالے دا احساس:

"وڈر کھلا حشر عذاب دا — بُرا حال پنجاب دا
محفلاں زہر پیالے پیتے — بھولیں وانے نراجے کیتے"

(6) مشتق: اک سکھ مورخ گنڈا سنگھ اپنی کتاب "بندہ سنگھ بہادر" وچ ایس تباہی بارے لکھدا اے۔

"The heartless Muslim population was subjected to an indiscriminate plunder"
"City lost heavily in life and Property"

"اُٹھے ہور زمانے آئے — ناں ایں بعیت سجن دے پائے
پیو پتراں اتفاق نہ کوئی — دھیان نال نہ مائے
سچیاں نوں پئے ملدے دھکے — جھوٹے کول بہائے"

(8) عشق:

المجاز "منظہرۃ الحقیقۃ" یعنی مجاز حقیقت کی سڑھی ہے۔ وارث شاہ وی ایس دے قائل سن۔

"عشق دِل مصطفےٰ عشق دِم جبرائیل
عشق خدا دا کلام جس وِچ نہیں رخصت بود"

اقبال

"ماپیاں کولوں چھپ چھپ روواں کر کر لکھ بہانے
عشق اساں نال کہی کیتی لوک فریندے طعنے"

(9) موسیقی:

"بلھیا کیہ جاناں میں کون
نہ میں وِچ مسیتاں
نہ میں وِچ کفر دیاں ریتاں
کیہہ جاناں میں کون"

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

(10) عمل دی تلقین:

"اوتھے شوہ نویں کویل ترجھاویں گئی
کجھ ویلے فقیراں دی ولت کڑے"

(11) اکو الف:

"اک الف پڑھو چھٹکارا ہے
اک الفوں دوتن چار ہوئے
پیر لدھو کروڑ ہزار ہوئے"

X

ہیر دا سفر وارث شاہ تائیں

①	پنجاب دا Shakespeare شاعر	= سید وارث شاہ
(ب)	پیدائش	= جنڈیالہ شیر خان (ضلع شیخوپورہ)
(ج)	والد دا نام	= گل شیر شاہ
(د)	ابتدائی تعلیم	= جنڈیالہ شیر خان
(ہ)	پیر شہر دے مشہور استاد کول چلے گئے	= استاد مخدوم غلام مرتضیٰ قصوری
(و)	پتو تے بیعت کیتی	= مخدوم جہانیاں
⑦	کتاب مکمل (ہیر وارث شاہ)	= شاہ پنڈ ڈھیڈھی صبت وچ
⑧	وفات	= 1790ء

مکمتاں:

① ہیر رانجھا
(ب) معراج نامہ
(ج) نصیحت نامہ
(د) چوہدری ناصر
(ہ) مثنوی قصہ عربی زبان ہیر وارث شریف

(1) سادگی:

"گلہ آنناں نے گل کیتی بڑی سادگی نال
کئی لوکس دے روشنی مندراں ہین گل پیکلا عجب سیاپا ای"

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

2- سوز:

رت جھوٹھ نہ کرے جے ہوئے راجھا ناں ہل چھوڑ ہوئی ملنوں پٹیا ہو
اگے اگ فراق دی ساڑ سٹیا سڑی بلی نوں پرکیوں پٹیا ہو

3 تصوف:

ہمو جگ فانی اکو رب باقی حکم آیا ہے وچ قرآن ہیاں
ہاں فیر اک تھاں اکٹھے نیں

www.thecssbooks.com CSS/PMS Books

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

جدید شاعری

26

باقی صدیقی دے کچے گھڑے

تعارف:

نام : محمد افضل سائیں
تخلیص = باقی صدیقی
ولادیت = 1909 شکسلد ہسام وچ پیدا ہوئے
وڈھلی تعلیم = پنڈ وچ حاصل کیتی، میٹرک پاس

- سکول ٹیچر بھرتی ہو گئے اور جدوں ادھر گیا تے بمبئی چلے گئے
- ریڈیو پاکستان وچ کم کیتا۔
- بمبئی فلمی دنیا وچ کم کیتا اور ان لئی گیت تے کہانیاں لکھیاں۔
- واپس راولپنڈی
- ریڈیو واسطے
- فیچرے ڈرامے اور شو لکھے
- جدوں بیمار ہو گئے تے فر واپس اپنے گاؤں ہسام آ گئے
- وفات = 1972 جنوری
- پنجابی دی پہلی نظم دو سطراں دی لکھی۔

(1) کچے گھڑے:

دو وقت سمندر چھلاں مارے
کنڈے اے کلی جاتی
کچے گھڑے اللہ دے

(2) نکی نظم:

نکی نظم بہت لکھنی مشکل ہوندی اے۔ ایدے وچ لفظ بہت گھٹ تے معنی بہت زیادہ ہوندے ای۔ اسلئے شاعر نوں سوچ سوچ کے نظم لکھنی پندی ای۔ اگر شاعر نظم لکھنے کامیاب ہو جاوے تہ اے نظم مخزہ بن جاندی اے۔ باقی صدیقی نے چھوٹی نظم لکھی اے اور خوبصورت لکھی اے۔

(3) ساڑا نسم

تدھ غلابی چنی رنگی
چل غلابی پگ
دو دلاں نال اتنا ملنا

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

(3) دو بیرتاں "وو گڈی لنگھ گئی"

تم اپنے پاکل ہیوت ہو گویا	پچھے رہ گیا
جب کوئی دوسرا نہیں ہوتا	بھاں بھاں کرنا ٹیشن
	شاں شاں کرنے گن ""

(4) پوٹھوہاری لہجہ:

نظم بچھے رہ گیا

"وو اکھیاں وچ پر کر بولے
ارمان
اُچے
دے نے کچھ روگ ""

(5) موسیقی: نظم تانگے

"وو اُچے اُچے بوٹیاں اُتے ٹمکی ٹمکی چانن
رات چٹا ریشمی دوپٹہ پئی تانن
چنے وچوں لشکی اک نار مینڈے ہان لی
اکھاں نیاں بجھی تے دلاں نیاں جانن

باقی صدیقی نے کھوٹ نکھوٹ، چوں چوں، شاں شاں، بھاں بھاں، ہس ہس، ہٹی ہٹی، سجرے سجرے، ڈھک ڈھک وچوں موسیقی پیدا کیتی۔

(6) لوک گیتاں دے بیر چھانڑیں:

نظم دوگنا پیاسوں

"وگنا پیاسوں ڈھولا
چھوڑ نہ دیویں بانہہ ڈھولا
سہراں بھیت دے نے کھوے
وٹے وٹے اُتے بولے
تینڈا مینڈا ناں ڈھولا
وگنا پیاسوں ڈھولا ""

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

(7) لوک کھیڈاں: ایس اک نظم چھپن چھوٹ اے۔

"بلن چھے نے ساڈے
کھلتی اکھیاں ٹوٹ
توں بلدیں نے اوہلڑے
چھپیا کر کے چھوٹ"

(8) گیروال: دی سمادگی:

"نئیں ہنڈ اگراں
نہ اوہ پینگاں نہ اوہ جھوٹے
نہ اوہ گھمرے بوٹے
نہ اوہ گوہڑی چھاں
اہہ نئیں ہنڈ گراں"

(9) طبقاتی شعور:

باقی صدیقی دے زمانے وچ کارل مارکس (Karl Marx) دا ابڑا چھڑ چاسی۔ چوہدری نے نظریات تو بہت متاثر ہن۔ ایس لئی ادیباں نے ناول تے افسانے وی اجیہے کردار وچ غریب مزدوراں تے کسانوں نال ہمدردی دے جذبات ظاہر کیتے۔

اقبال: اٹھو میرے دیہا کے غریبوں کو جگا دو
کاخِ امرا کے در و دیوار ہلا دو
جس کھیت سے دہقاں کو میسر نہ ہو روزی
اُس کھیت کے ہر خوشۂ گندم کو جلا دو

باقی صدیقی نے اپنی نظم "دھل ناں گھگو گھوڑا" وچ

"دھل ناں گھگو گھوڑا
کون کرائے دیہاڑی
پہلی نی لاج
فلمی مجرا ہے ساڈا
دھل ناں گھگو گھوڑا"

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

23

+ سینئر نیاز فتح پوری ۔ اک نوسکلی آواز

نام = جلیل الحسن خاں
والد = محمد فتح خاں
ولادت = 1928ء شیر شاہ پور انڈیا

ابتدائی تعلیم = شیر شاہ پور
ایف اے = سی ٹی کالج بہاولپور
بی اے = اورینٹل کالج لاہور
ہجرت پاکستان = 1947ء سہسوال
رہائش = ٹاؤن شپ لاہور
وفات = 2

اردو شاعری: غزل، نظم، گیت، ہائیکو، ماہیا، دوہا، ثلاثی، ترائلے، ہائیکو، ماہیا، دوہا، ثلاثی، ترائلے

نثر: سوانح، تنقید، خاکہ، انشائیہ، سفرنامہ، کالم، ڈرامہ، افسانہ، ناول

خوبیاں

(1) نوسکلی آواز: ادبی ایک منفرد لہجہ، نکھرا ہوا اسلوب، میٹھی زبان، جذبات

موجب پیچیدگیاں اندر
پیلاں پاندے شور
رات نوں شہر دی گلی گلی وچ
پھرے کالے چور
ہوئی ہوئے اوہلے رہندے
سک جاندے
ایہناں لوں لبھن لگ
نہ آوے ۔۔

(2) اختصار: جو بات ایک نظم و غزل کی ہوتی ہے۔

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

"وہ بھی رُت فراق دی"
جو بن لگنڈی سل
چڑھیا وِچ آسمان تے
کنبن مثال"

نظم "اک حقیقت"

"ہی پیچ ہے وچاون ویلے دکھ وی کافی سہنڑا ہے"

نظم "ہونی دا ڈر"

"سفراں وچ پرچھاویں وانگوں پچھے پچھے رہندا ہے"

"وقت توں اگے ننگھن دی سنہ"
"کلا رہ جاندا ہے"

(3) علامت نگاری:

[illegible] علامت نگاری نال بھری ہوئی ہے۔ ایس نے جیڑی علامتاں ورتیاں ہن

① جنگل (ب) لوں دی چھاتی (ج) لال نوار (د) ہوکے وال (ر) گلیاں (ز) پکیاں فصلاں (ژ) کالے گھٹن پہاڑ (س) شکر دوپہر (ش) گھپ (ص) بجلی دا شکارہ (ض) ماہی کار (ط) اچانچہ

"اٹاں وانگ اچانچہ ہنڈ وکھاں ورگا
گھتے کتے کوئی دبوا بلدا گور مثاں ورگا"

"اوس ویلے وی جدوں اپنا ساڑے پکے گھر نہیں ہندا سن
پر ہوا وچ پھردی ہوندی اپنے بہتے ڈر نہیں ہندا سن
کوک اسمان دی چیر توں ڈردے اج ای ہوئے ہاں ڈرے سن
کلیاں رہن نوں، نوں وی ساڑے ساڑے ای ورنگ گھر اجڑدے سن"

(9) ہوکے وڑے چلے:

[illegible] وچ ہوکے وڑان جو پلیاں، جنگلاں، کچے چکھان، اجاڑ پراچہ ہن دی کر، خوف، مسافتی دوریاں سن، اور جدوں اناں نے شاعری کیتی لوم ڈوکھل کے سامنے آگیا۔

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

25

دو کیرہ رُخ وچ ہوندا ہے ایہوای۔ او کھیان سن
کجھ کل وچ غم دا طوق وی سی
کجھ شلد دے لوگ وی ظالم سن
کجھ مینوں ہمدرد دا شوق وی سی۔

X

ڈاکٹر فقیر محمد فقیر

پیدائش = ۵ جون ۱۹۰۵ء گوجرانوالہ
والد = حکیم لال دین
دادا = حکیم احکام الدین
ہجرت = بھارتی پنجاب (مشرقی پنجاب)

واپس پاکستان اور حکمت = گوجرانوالہ
قرآن دے استاد = مولوی محمد رمضان
علوم دینیہ فارسی اور منطق = بعض نذیر حسین
لاہور = ۱۹۱۸ء
داخلہ = گنگ پرشاد میڈیکل کالج
اندراج = رجسٹریشن
= ٹھیکیداری

پنجابی رسالہ = پنجابی کڈھیا
وفات = ۱۱ دسمبر ۱۹۷۴ء

کتابیات: ستاراں دن دے صدا کے فقیر دے کاے کو دے منگے
روپ تقیلے دے صورتے

سودھن چار: Edited.
پیر وارث شاہ کلیات بلھے شاہ فرید صاحبان، سکھاں دی وار
نادر وارے بول فریدی سیف الملوک تے ہور مستقل

ہوا تے: ڈاکٹر فقیر دیاں غزلاں اور مسلسل دا مجموعہ "ہوا تے"
اے اپنا کتاب ۱۹۵۵ء وچ شائع ہوئی۔ اس کتاب دا تعارف مولانا ظفر

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

علی خاں نے لکھیا ہے۔ اوہناں نے بیان کیتا ہے، پئی مولنا حالی نے جنڈا کم مسدس مدوجزر اسلام توں لیا اور اوہدے کم فقیر محمد نے "دو سو ورق" توں لیا۔ اس نظم وچ مسلماناں دی آزادی، حوصلہ تے ہمت دا یقین تے ولولہ دتا گیا ہے۔

"طاقت لوہری دا کردا اے لفاظ زمانہ
دنیا تے جیہڑیاں بازوواں وچ اے عمل دا زور"

خوبیاں:

(1) عمل:

"کیوں ڈرنا ایں وچ کے اپنویں جھلدے جھکڑ جھلن دے
پے کے طوفاں دی بیڑیں دل دے جھاکے کھلن دے
پہلاں سونے نوں سنیارا وچ کٹھالی پاندا اے
محل لوہنوں تیز اگاں دے وچ گہنے فیر بناندا اے"

(2) قیمتی ورثہ:

"ایہی ٹور ایہو محفلاں مرزباں دی ایہو راہ سی نور باں نادراں دی
ہمت مردان دی آبرو دیس دی اے قومی زندگی موت بہادراں دی
کیتا عمرؓ عثمانؓ تے علیؓ ایہو کیتا حسینؓ منصور ایہا
دے کے جان جہان وہاج پئے ساڈی جل دا رہیا دستور ایہا"

"اوہ منڈا منڈا اے حیاتی جان دا اے زندگی
جو تنی تلوار وانگوں تان دا اے زندگی
کون دسے اوڑک اودی زندگانی دا پھل
موت نوں دل جان تیں جو جان دا اے زندگی"

(3) حق پرستی:

"رکھن پیر پکے سدا زندگی دے بھجے سروں نہ بوہیئں تے لین والے
کدی رکھ مصیبتاں وچ کوئے نہیں خوشیاں دکھ مصیبتاں سہن والے
جاکے آپ جیہے ماران موہیاں نوں حق سنن والے حق کہن والے
بھجن بھال کے موت فقیر کدھروں زندہ سدا جہاں تے رہن والے

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

علی خاں نے لکھیا ہے۔ اوہناں نے بیان کیتا ہے، پئی مونث خالی نے جنڈ اکم مسدس مدوجز اسلام توں لیا اور اس نظم دی فقیر محمد نے "موہوتے" توں لیا۔ اس نظم وچ حسی ناں دی آزادی، حوصلہ تے بہت دا یقین تے ظاہر کیتا گیا ہے۔

"طاقت اوہدی دا کردا اے اقرار زمانہ
دنیا تے جیہدیاں بازوواں وچ اے عمل دا زور"

خوبیاں:

(1) عمل:

"کیوں ڈرنا ایں وچ کے اپنویں جھلدے جھکڑ جھلن دے
پے کے طوفاں دی بیڑیں دل دے جھاکے کھلن دے
پہلاں سونے نوں سنیارا وچ کٹھالی پاندا اے
تاں لوہوں تیز اکھاں دے وچ گہنے جڑھ بناندا اے"

(2) قیمتی ورثہ:

"ایہی ٹور اہو مفلساں مزباں دی اہو راہ سی سورباں نادراں دی
ہمت مرداں دی آبرو دیس دی اے قومی زندگی موت بہادراں دی
کیتا عمرؓ عثمانؓ تے علیؓ اہو کیتا حسینؓ منصور اہیا
دے کے جان جہان وہیاج پئے ساڈی جل دا رہیا دستور اہیا"

"اوہ ہنڈا ونڈا اے جیاتی جان دا اے زندگی
جوتنی تلوار وانگوں تان دا اے زندگی
کون دتے اوڑاں اوہدی زندگانی دا فضل
موت نوں دل جان تیں جو جان دا اے زندگی"

(3) حق پرستی:

"رکھن پیر پکے سدا زندگی دے لکھے سروں نہ بھوئیں تے لہن والے
کدی رکھ فیصلاں وچ لاوے نہ پئی خوشیاں دکھ فیصلاں سہن والے
جاکے آپ جیوے ماران سوہیاں نوں حق سنن والے حق کہن والے
بھن جال کے موت فقیر کدھروں زندہ سدا جہاں تے رہن والے"

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

(ج) منظر نگاری:

"آزادی دا بنھاہ" اک اپھو جیہی نظم اے جیدے وچ شاعر نے خوبصورت منظر بیان کیتا گیا اے۔

"جے اجڑے باغ تے وڑ کے بہار آئی اے بسم اللہ
گلاں نیں غیر جے پلیندی پھوہار آئی بسم اللہ"

اج دی ایک نظم چاننی رات اے جیدے وچ چاننی رات دا منظر ایڑے سوہنے ڈھنگ نال الیکیا اے پئی پڑھن والے نوں اج جاپدا اے جویں اوہ چھٹی رات وچ کھلوتا اپنے اکھیں اپھ منظر ویکھ رہیا اے تے چھٹی رات دی ٹھنڈک اپنے من دیاں ڈونگھائیاں تک محسوس کر رہیا اے۔

اسج

"اج سوہنے چن ہنڑے دی چاگل نروال نتاری اے"
چانن دی نوری چادر دی دھرتی نیں بکل ماری اے

(د) حوصلہ تے ادھم:

فقیر دی نظماں وچ حرکت تے عمل مسلسل کوشش تے چارہ صارن دا پیغام اے۔ اوہناں نوں عمل واسطے جگاہے۔ انہوں بیان کیتا کہ (ے) اس جہان وچ سمانوں کو گلاں کرن دی ضرورت نہیں حوصلہ تے کوشش کرنے دی ضرورت اے۔ انہیں حوصلہ تے ادھم کرنا چاہیے۔

"اے طاقت لوہڑی کردا اے لقرار زمانہ
دنیا تے جیہڑوں بازووال وچ اے عمل دا زور
دنیا دا پاکر پیچ آزاری دے نال آپ
گلاں نہیں پتنگ نوں دیندا عمل دی ڈور"

(ہ) جہاد:

جہاد ساڈی غیرت تے آبرو تے آسمان دی پہچان اے۔ ایس دے نال ساڈی زندگی جڑی ہوئی ہے۔ جہاد ساڈا ایمان اے۔ کیونکہ جہاد وچ شہادت پانے والا سیدھا جنت وچ جاندا اے۔ ڈاکٹر فقیر دی نظماں وچ ایہو ادھم جاری رہندی اے۔ شہادت نال ابدی حیاتی ولی سفر موجود اے۔

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

"اوہ ہنڈاندا اے جیاتی مان دا اے زندگی
جو تہی تلوار وانگوں تانے اے زندگی
کون دسے اوڑک اودی زندگانی دا فقید
موت نوں دل جانے نیس جو جانے دا اے زندگی"

(7) علامہ اقبال دا اثر:

اقبال اس زمانے وچ وڈے شاعر سمانے جاندے سن اور باقی سارے شاعر اپنیاں دی شاعری دی نقل کردے سن اور ان کی زندگی وچ حتا شر سن۔ علامہ اقبال دے قافیے ردیفاں توں ہران ہلکے استعمال کردیندے سن۔ ڈاکٹر فقید وی علامہ اقبال توں متاثر سن بلکہ انے دی اک واری ملاقات وی ہوئی سن۔

ے ستاروں سے آگے جہاں اور بھی ہیں
ابھی عشق کے امتحان اور بھی ہیں

ے میرے دل نوں دوریاں دے ارمان ہور وی نیں
اجے سدھراں دے جہاں لبھن ہور وی نیں

ے اگر کج روہیں انجم جہاں تیرا ہے یا میرا
مجھے فکر جہاں کیوں ہو جہاں تیرے یا میرا

ے ایہہ سنسار اے یار تیرا نہ میرا
وندے گا ایہہ بھار میرا نہ تیرا

(8) رباعی:

رباعی وی اک شعری صنف اے۔ ایہدے وچ چار مصرعے ہوندے نیں تے چار مصرعیاں وچ اک خیال، جذبہ یا مضمون بیان کیتا جاندا اے۔

"فن شعر دے کول جواب جد کوئی اودی غزل تے نظم رباعی نیں
کیوں نئیں غزل پنجابی دا فضل حافظ تے فقید جیہے کیوں نئیں"

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

(9) غزل گوئی:

"اج تیک اوہناں دے بغیر ویکھی رونق کدی وی کسے نظر دی نئیں
آوندے اوہ جد تیک نئیں باغ اندر جاکے آوندی رُت بہار دی نئیں"

X

پیر فضل گجراتی

ولادیت = 1897ء گجرات
والد = سید مقبول حسین شاہ
بزرگ = شاہجہانپور - گجرات
بچپن = 1915ء
ملازمت = 1917ء میونسپل کمیٹی گجرات
اردو شاعری = مرزا نثار حسین
پنجابی شاعری و بچ استاد = احمد علی سائباں
↓
راولپنڈی شاعر
ریٹائرمنٹ = 1959ء
وفات = 1972ء
یاراں بیلیاں وچوں = شریف کنجاہی، احمد حسین قریشی، حفیظ تائب، فضل حسین

غزل کتابیں:

(1) ڈونگے پینڈے 1963ء
(2) ٹکوراں 1970ء
(3) قطبی تارا 1990ء

خوبیاں

(1) غزل گوئی:

ڈاکٹر فقیر نے پیر فضل گجراتی دی غزل گوئی دی تعریف کردے:

"فن شعر دے کول جواب جد کوئی، اوہدی غزل نے وی رہنی نئیں
کیوں نئیں غزل پنجابی دا فضل حافظ تے فقیر جیں غزل خدا کیوں نئیں"

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

(2) **نویں غزل:** پیر فضل گجراتی نے غزل دا انداز بدل دتا۔ انہاں نے نویں مضمون بیان کیتے۔ جذبات نوں سی ڈھنگ نال بیان کیتا۔ لہجہ الفاظ چن چن کے استعمال کیتے۔ محبوب دے حسن نوں وی نویں انداز نال بیان کیتا۔

"فضل ہوراں نے بدل دتا اے پنجابی دا رنگ
یا الٰہی دور حاضر دے غزل خواناں دی خیر"

(3) **سادگی:** جتنی سادگی انہاں نے اپنی الفاظ وچ استعمال کیتی لہجہ دل دے جذبے عشق وچ بیان پیش ہونڑ واقعات بیان کیتے جاندے نیں۔

"شراب آوے سحاب اوے اوے
نگار آوے شراب آوے نہ آوے
نشہ جدا آگیا ساقی دے تکیاں
میرے توڑی شراب آکھڑ نہ آوے"

uses unsciousness overflow

(4) **بے ساختگی:** فضل گجراتی دے کلام وچ بے ساختگی پائی جاندی اے۔ کوئی بناوٹ نئیں اور انہوں دے کلام وچ موجود اے۔

"لی ویکھ جاندی نے تصاویر میری
اوہ نال تصاویر تصاویر ہو گئے"

"کیوں تکیاں شوخ نگاہیاں نوں مرے دیاں جتیاں رہنڑ دے
تیراں نے جو جھل ہو جانئیں تیراں تے چڑھ نہ شاماں نوں"

(5) **لفت گوئی:**

"تسیں رحمت او جس عالم دی اوسے دے وچ رہنڑاں واں
فٹ میری خستہ حالت تے کیوں کرم کمایا نئیں جاندا"

"او اوٹ عاصی دا رکھوالا نبی سہارا مکلی والا
ملجا ماویٰ تکیہ میرا ٹھاہر سہارا مکلی والا"

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

(6) تشبیہ تے استعارے:

"کیوں تکھیاں شوخ نگاہواں نوں شرمے دیاں چتاں دیندے ای
تیراں نے بوجھل ہو جانائیں تیراں ہتھے چا بڑھونہ شاماں نوں"

"طور دے قصے دا ننگری ہے پئی دنیا ثبوت
دوستا موہتہ توں ذرا پلا ہٹا تھوڑا جیہا"

(7) تصوف:

"میں ٹبر یا جنگل بیلے نوں اوہ جبل ورہلوں نبڑے سہی
کہے پانے والے پانیاں سن کجھ پیڑھیاں دستاں کی دستاں"

(8) تجربیاں تے مشاہدیاں:

بڑھدا بڑھدا عشق میرا ہو گیا دیوانگی
گھڑدی گھڑدی اوس دی شوخی حیا تیک آ گئی

X

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

رؤف شیخ دی غزل

(بلا شہد)

تعارف:

نام	=	رؤف شیخ دا پورا ناں عبدالرؤف
برادری	=	شیخ برادری نال
پیدائش	=	19 اگست 1933ء حافظ آباد (گوجرانوالہ)
والد	=	شیخ محمد شریف
وڈھلی تعلیم	=	حافظ آباد (میٹرک دا امتحان) 1969ء
پنجابی شاعری وچ سوہنیاں غزلاں لکھیاں	=	
بہتی نظم	=	رؤف شیخ، سلیم کاشر
رؤف شیخ پاکستان رائٹرز گلڈ لاہور	=	سیکرٹری
وفات	=	2002ء

کتابیں:

(ا) وٹاں	قومی نظماں	(ا) بلا شہد	غزلاں
(ب) چپ دا زہر	غزلاں	(ب) کرناں	نظماں غزلاں تے گیت
(ج) شکر دوپہر	غزلاں		

خوبیاں

(ا) رؤف شیخ دی غزل گوئی:

"ساری جیوی دے وچ اج وی کجھ آسان کجھ لڑے نیں
پاں پتھر نیں جیہڑے لوکاں سچ آکھن تے مارے نیں"

(ب) انسان دا درد:

"دو ساڈے نال اکلاپا ٹردا ڈردا اے
اوہناں دے نال آل دوالے جاندے نیں"

(ج) عدل و انصاف:

وکھر گئی اے پنڈی صورت بھل گیا اپنا ناں
میں ایس کورے ورقے تے ہن کس دا ذکر کراں

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

(9) ماحول دی عکاسی:

"خورے کیہڑا پل پل ایتھے لوکاں نے کیہ بدلی اے
ساڈے دکھ تے ہمدرد سیتی ساہیواں دے نال ہنڈائے نیں"

(5) جذباتی نگاری:

"سوچاں دے ایس جنگل دے وچ کلم کلا رہ گیا واں
شام پئی اے سدے پنچھی اپنے اپنے گھر گئے نیں"

(6) حسی تصورات:

"شیلہ دیاں سڑکاں دیاں ساہیوں سنجاناں ہوئیاں
اکھیاں دے وچ سورج اتر بھرے زباناں ہوئیاں"

(7) زبان:

"جڑنا الفاظ کاجڑنے نگوں سے کم نئیں
شاعری اے کام ہر کس ایرے غیرے ساز کا"

(8) موقف یا نظریہ:

"گل تے بہلدہ دیندا بھانویں کلم کلا ہوندا
ہیلے ونگوں اے نہ میرا یار نگلا ہوندا"

(9) سیانف دی اکھ:

"جیہنوں عقل احساس دے ناں تے کیہ کیہ زخم نئیں دتے
بکھاں دکھاں توں بچ جاندا اے جیں جھلا ہوندا"

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

اسلامی ادب

مواعظ نوشہ گنج بخش رح

تعارف اور عقائد:

①	نام	= محمد عیسیٰ، لقب نوشہ، خطاب گنج بخش
②	والد	= حضرت علاؤ الدین
③	نانی	= بی بی جیونی عیسیٰ
④	پیدائش	= 1552ء ضلع گجرات
⑤	ابتدائی تعلیم	= حافظ بڑھانے حافظ قائم الدین
⑥	بیعت	= شاہ سلیمان نوری
⑦	وفات	= 1691ء

تصانیف:

①	چہار باغ	(فارسی ملفوظات)	④ انتخاب گنج شریف (اردو کلام)
②	گنج الاسرار	(اردو مثنوی)	⑤ مواعظ نوشہ پہلا (پنجابی وعظ)
③	گنج شریف	(پنجابی کلام)	

خصوصیات

(1) اولیت

(2) وعظ کی وضاحت

(3) سادگی

(4) اختصار

(5) خطابی رنگ

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

(6) بابا

(7) تلمیحات

(8) متروک الفاظ

(9) مشاعری

(10) مدح نگاری

X

سیمی سرکار

تعارف:

نام	=	عبدالکریم
قلم	=	تخلص
پیدائش	=	1908 لاہور ہجری
میٹرک	=	ایس ڈی ہائی سکول لاہور
ملازمت	=	کالج مشاب مغل پورہ
استاد	=	چراغ دین عشق مل
نقاد	=	مشاق سدرہ اللہ احسن تقویم
سفرنامہ	=	سفر حجاز
وفات	=	1989 ہجری
تصانیف	=	کلام زندگی، شعر و انہام، قلم کاغ بلند، لوح و قلم، گیا و گل رت

خصوصیات

(1) پنجابی و بیح سیرت نگاری

(2) سیمی سرکار

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

(3) اختصار

(4) قرآنی آیات دی ورتوں

(5) استدلالی رنگ

(6) ضابطے دور کہتے

(7) مستند کتابیں

(8) پنجابی زبان

X

تخلیقی نثر

فرخندہ لودھی

تعارف:

نام
پیدائش
والداں
ہجرت پاکستان
میٹرک۔ ایف۔ بی اے
ڈپلوما
ایم اردو
گورنمنٹ کالج
وفات
خاوند وفات

فرخندہ لودھی
25 اکتوبر 1937ء ضلع ہوشیارپور
نواز خل
1947 (ساہیوال قائم کیتا)
1958ء
لائبریری سائنس
↓
چیف لائبریرین
سنہ 2011ء
سنہ 2014ء

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

37

مکھتاں:

فرخندہ لودھی اردو وے پنجابی دونواں زباناں وی لکھاری ہے۔

اردو ادب دے افسانہ نگار

اردو افسانے

① ہلکے لوگ (ب) ارسی (ج) خوابوں کے کیدت

اردو زبان دے دو ناول

① حسرت ناکرض تمنا (ب) پنجرہ

پنجابی افسانے

① چنے دے اوہلے (ب) جنڈ دا انگیار (ج) زنانی دے روپ

خوبیاں

① زنانی دی نفسیات۔

(2) بچے طبقے دی عکاسی۔

(3) مکالمہ نگاری۔

(4) منظر نگاری۔

(5) افسانہ نگاری۔

(6) زبان۔

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

(2) پگ

(3) تنقید

(4) تشبیہ، استعارے، اشارے

X

سجاد حیدر ڈرامہ نگاری

حیاتی:

(1) نام — سجاد حیدر
(2) پیدائش — 1919ء
(3) پنڈ — سوہلہ
(4) ابا دانا ں — نور حسین آزری
(5) راکام — محکمہ تعلیم پروفیشنل
(6) میٹرک — گجرات
(7) بی اے، ایم اے فارسی — لاہور
(8) ملازمت — 1944ء اطلاعات محکمے
(9) ریڈیو پاکستان وچ اسسٹنٹ ڈائریکٹر — 1954ء
(10) ریجنل ڈائریکٹر — 1980ء ریٹائرمنٹ
(11) ڈائریکٹر — پنجاب آرٹس کونسل
(12) وفات — دسمبر 1996ء

لکھتاں:

سجاد حسین ڈرامہ نگار، کہانی کار تے ناول نویس ہیں۔ اوہنے نے ڈرامیاں دے چار مجموعے (1) سورج مکھی (2) بول مٹی دیا باوا (3) کالا پٹن (4) ہوا دے ہوکے۔

اور اوہناں نے یک ناول وی (1) جنگر باغ

① فنی تے فکری ویروا:

Scanned with CamScanner

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

39

7) فنی تے فکری تجزیہ:

X

ارشد محمود ناشاد

تعارف:

(1) نام = ارشد محمود
(2) پیدائش = 13 جون 1931ء لاہور
(3) والد کا نام = میر عطا محمد
(4) لاہور چھوڑے = گوجرانوالہ چلے گئے
(5) بی اے = گوجرانوالہ
(6) پہلی پہل بی = 1956
(7) پہلی کتاب = لاہور، گوجرانوالہ

انشائیہ:

مزاحیہ ظنزیہ مضمون لکھیے۔

(8) وفات = 1992ء گوجرانوالہ
(9) کتاب نما = بھ صراحی - چونڈل

10 مزاح + ظنز + انشائیہ

عروج آدم خاکی سے انجم سہمے جاتے ہیں
کہ یہ ٹوٹا ہوا تارا مہ کامل نہ بن جائے۔

① بس کا سفر

Scanned with CamScanner